

Sygn. akt II CSKP 767/22

POSTANOWIENIE

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z wniosku P. spółki akcyjnej z siedzibą w W.
z udziałem Miasta Łódź i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta Łodzi
o stwierdzenie nabycia nieruchomości przez zasiedzenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 16 listopada 2022 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy
od postanowienia Sądu Okręgowego w Łodzi
z dnia 7 czerwca 2019 r., sygn. akt III Ca 2080/18,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od wnioskodawcy na rzecz
uczestnika Miasta Łódź kwotę 3 750,00 (trzy tysiące siedemset
pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z 26 marca 2018 r. stwierdził, że wnioskodawca P. SA w W. nabył przez zasiedzenie z dniem 2 lutego 2009 r. własność zabudowanych nieruchomości gruntowych o powierzchni 0,1113 ha i 0,2138 ha, położonych w Ł. przy ulicy [...] i [...]1, oznaczonych w ewidencji gruntów numerami [...] i [...]1 w obrębie [...], dla których w Sądzie tym

prowadzone są księgi wieczyste oznaczone numerami odpowiednio: [...] oraz [...]1 (pkt 1 i pkt 2) i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy w Łodzi, na skutek apelacji uczestnika Miasta Łódź, postanowieniem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w ten sposób, że oddalił wniosek o stwierdzenie zasiedzenia objętych nim nieruchomości i orzekł o kosztach postępowania. W uzasadnieniu wskazał, że wnioskodawcy nie można przypisać przymiotu posiadacza samoistnego tych nieruchomości. Ich właścicielem był początkowo Skarb Państwa, a od 27 maja 1990 r. – gmina Miasto Łódź. Zgodnie z art. 128 k.c. w brzmieniu obowiązującym do 31 stycznia 1990 r., państwowe osoby prawne nie miały żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić Państwu. Uchylenie tego przepisu z dniem 1 października 1990 r. nie spowodowała „uwłaszczenia” z tą chwilą państwowych osób prawnych co do składników mienia znajdującego się w ich zarządzie. Drogę do takiego „uwłaszczenia” otworzyła dopiero ustawa z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce nieruchomościami i wywłaszczaniu nieruchomości. Przedsiębiorstwo państwowe „P.” było w istocie dzierżycielem przedmiotowych nieruchomości i nie wykazało, że po 1 lutego 1990 r. zmieniło wolę ich posiadania w posiadanie właścicielskie. Poprzednik prawny wnioskodawcy wyrażał wobec organów reprezentujących interesy Skarbu Państwa wolę korzystania z będących w jego władaniu gruntów, ale w granicach prawa użytkowania wieczystego, a nie prawa własności. Świadczy o tym stanowisko prezentowane przez niego w toku postępowania administracyjnego o stwierdzenie nabycia z dniem 5 grudnia 1990 r. prawa użytkowania wieczystego przedmiotowych gruntów oraz własności znajdujących się na nich budynków i budowli. Negatywny wynik tego postępowania dla poprzednika wnioskodawcy nie oznacza, że był on posiadaczem samoistnym nieruchomości pozostających w jego władaniu. Do chwili wystąpienia z wnioskiem w sprawie niniejszej poprzednik prawny wnioskodawcy oraz sam wnioskodawca nie manifestowali swoich uprawnień właścicielskich ani nie podejmowali działań nieuznających Skarbu Państwa za właściciela nieruchomości.

Wnioskodawca w skardze kasacyjnej, skierowanej przeciwko rozstrzygnięciu uwzględniającemu apelację i oddalającemu wniosek o stwierdzenia zasiedzenia,

wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzucił naruszenie: art. 172 § 1 i 2 w związku z art. 339 i art. 7 k.c.; art. 336 i art. 348 k.c. oraz art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 1989 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje państwowe” (Dz. U. z 1998 r., Nr 26, poz. 138) w związku z art. 176 § 1 k.c.

Drugą podstawę kasacyjną skarżący wypełnił zarzutem naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 i art. 13 § 2 k.p.c.

Uczestnik postępowania Miasto Łódź wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie na jego rzecz od skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu podniesionego w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania, należy stwierdzić, że nie zasługiwał on na uwzględnienie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że zarzut naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. mógłby uzasadniać uwzględnienie skargi kasacyjnej wyjątkowo wtedy, gdyby wady uzasadnienia zaskarżonego wyroku były tak poważne, że uniemożliwiały przeprowadzenie jego kontroli kasacyjnej (zob. m. in. wyroki: z 28 listopada 2014 r., I CSK 735/13, z 16 grudnia 2015 r., IV CSK 149/15, z 17 grudnia 2015 r., I CSK 1028/14, z 15 kwietnia 2016 r., I CSK 278/15, z 13 kwietnia 2017 r., I CSK 93/17, z 5 października 2018 r., I CSK 608/17, z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 16/18, oraz postanowienia: z dnia 29 lipca 2021 r., II CSKP 75/21 i z 15 kwietnia 2022 r., I CSK 12/22 - nie publ.). Wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, uzasadnienie zaskarżonego postanowienia nie jest dotknięte tego rodzaju mankamentami. Wynika z niego jednoznacznie, na podstawie jakich okoliczności Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie wykazał samoistnego charakteru posiadania nieruchomości będących przedmiotem postępowania, w oparciu o jakie przepisy prawa dokonał oceny wyłączającej możliwość stwierdzenia zasiedzenia na podstawie art. 172 k.c. Trafność tej oceny nie może zostać podważona przez pryzmat zarzutu naruszenia powołanych w skardze kasacyjnej przepisów

postępowania. Właściwą płaszczyznę jej krytyki mogły stanowić zarzuty naruszenia prawa materialnego. Skarżący podjął i tę próbę, jednak nie mogła ona zostać uznana za skuteczną.

W orzecznictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym przedsiębiorstwo państwowe w okresie do 31 stycznia 1989 r. nie mogło być uznane za samoistnego posiadacza nieruchomości a uchylenie tej reguły (tzw. jednolitej własności państwowej) z dniem 1 lutego 1989 r. nie spowodowało automatycznie uzyskanie przezeń statusu posiadacza samoistnego (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2009 r., II CSK 103/09, nie publ.). Prezentowane jest przy tym stanowisko, zgodnie z którym, państwowa osoba prawna może doliczyć do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania. Ciężar dowodu w tym zakresie spoczywa na wnioskodawcy a ocena wywiązania się z niego pozostaje okolicznością faktyczną, ustalaną z uwzględnieniem okoliczności konkretnej sprawy (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 października 2011 r., V CSK 502/10 i z 25 kwietnia 2014 r. II CSK 433/13 – nie publ.).

Z przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia ustaleń faktycznych wynika, że wnioskodawca nie wykazał, aby jego poprzednik prawny objął nieruchomości objęte wnioskiem w posiadanie samoistne po dniu 1 lutego 1990 r. Sąd Okręgowy wskazał, że nie doszło do przeniesienia posiadania samoistnego na przedsiębiorstwo „P. gdyż nieruchomości te były już w jego władaniu a nie wydano mu dokumentów umożliwiających rozporządzanie nimi. Ponadto poprzednik wnioskodawcy ani on sam w żaden sposób nie zmanifestowali zmiany charakteru posiadania, wykonując je przez cały czas w sposób dotychczasowy. W świetle powyższych ustaleń faktycznych, wiążących Sąd Najwyższy, zarzuty niewłaściwego zastosowania art. 172 § 1 i 2 w związku a art. 336, art. 339 i art. 7 k.c. oraz art. 336 i art. 348 k.c. należało uznać za bezpodstawne.

Chybiony był również zarzut naruszenia art. 50 ustawy z dnia 27 kwietnia 1989 r. o przedsiębiorstwie państwowym „P.” w związku z art. 176 § 1 k.c. przez ich niezastosowanie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego zwrócono uwagę, że akty prawne regulujące status prawny przedsiębiorstwa P., w tym art. 50 powołanej ustawy, mają charakter aktów normatywnych i nie regulowały stanu prawnego konkretnej nieruchomości; mogły jedynie stanowić podstawę do podejmowania aktów indywidualnych dotyczących poszczególnych składników mienia ogólnonarodowego (zob. postanowienie SN z 4 kwietnia 2017 r., I CSK 631/16, niepubl. i powołane tam wyroki NSA: z 20 lutego 2008 r., I OSK 187/07 i z 28 kwietnia 2010 r., I OSK 929/09 – nie publ.). Skarżący nawet nie twierdził, że w odniesieniu do przedmiotowych nieruchomości taki indywidualny akt został wydany.

W postanowieniu z 4 kwietnia 2017 r., I CSK 631/16, Sąd Najwyższy trafnie również zauważył, że Skarb Państwa będący właścicielem nieruchomości z natury rzeczy nie mógł wykonywać czynności zmierzających do jej zasiedzenia, a tym samym być poprzednikiem prawnym obecnego posiadacza tej nieruchomości w rozumieniu art. 176 § 1 k.c. Zarzut naruszenia tego przepisu, oparty na odmiennym, wadliwym, założeniu nie mógł zatem wyrzucić zamierzonego skutku.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ orzekł, jak w sentencji.

[as]